

κάτοικος Νιού Τζέρσι στην Αμερική. Αυτή η αλληλογραφία τελικά έριξε φως στο μυστήριο σχετικά με την καταγωγή του Πίτερ. Ο Πίτερ γεννήθηκε (κατά μεγάλη πιθανότητα) στην Μικρά Ασία, στο χωριό Αρτάκι, κοντά στα παράλια της Θάλασσας του Μαρμαρά.

Η οικογένεια Ράντος της Μικράς Ασίας

Στις 29 Ιανουαρίου 1919, ο Νίκος έγραψε ότι ο Πίτερ χρησιμοποίησε τη διεύθυνση των γονέων του για την κατάταξή του. Ο τόπος γέννησής του και η καταγωγή του ήταν από τη Μικρά Ασία που ήταν τότε μέρος της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. Ο Νίκος έγραψε ότι ο Πίτερ φοβόταν να αναφέρει τον πραγματικό τόπο γέννησής του γιατί αυτό θα επηρέαζε την κατάταξή του.

Όμως, και η υποτιθέμενη διεύθυνση των γονέων του είναι πλαστή. Ο Νίκος έγραφε στο ίδιο γράμμα ότι η τελευταία διεύθυνση των γονέων του ήταν στην Σμύρνη. Από την Σμύρνη οι γονείς του είχαν ζητήσει πληροφορίες από τον Πρόξενο της Αρμενίας για την τύχη του γιού τους, 28 μήνες πριν. Ο Νίκος γράφει ότι εφόσον οι γονείς του δεν είχαν μάθει για την τύχη του γιου τους, ο πλησιέστερος συγγενής ήταν ο Νίκος.

Το Μάιο του 1919 ο Νίκος έγραψε και πάλι γράμμα στις αυστραλιανές στρατιωτικές αρχές. Ανέφερε ότι ο Νίκος είχε τέσσερις αδελφές στο Αρτάκι, γνωστό σήμερα ως Ερντέκ και μέρος της Τουρκίας, τότε όμως βρισκόταν κάτω από την στρατιωτική κυριαρχία των Συμμάχων.

Το Ερντέκ βρίσκεται στο νότιο παράλιο της θάλασσας του Μαρμαρά και όχι πολύ μακριά από εκεί που σκοτώθηκε ο Πίτερ. Οι αδελφές του ήταν: Μαρίκα (ετών 15), Ανθώ (ετών 13) Σμαρώ (ετών 11) και Γεωργία (ετών 10). Ο Νίκος έγραφε: Οι συνθήκες

ζωής είναι πολύ φτωχικές γιατί έχουν χάσει τα πάντα στον πόλεμο. Οι γονείς πέθαναν πριν δύο χρόνια από τις κακουχίες του πολέμου. Η Στρατώ Λαργκίνα είναι η κηδεμόνας τους και ζούσε στην ίδια πόλη με τις αδελφές του.

Όσοι ζούσαν στα παράλια του Αιγαίου, ταλαιπωρήθηκαν πολύ και υπέμειναν πολλές κακουχίες κατά της διάρκειας του Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου. Τα υποβρύχια των Συμμάχων ήταν ορατά από το Ερντέκ – το γνωστό E11 βρετανικό υποβρύχιο περνούσε από εκεί τακτικά.

Ο Νίκος ζητούσε από τις Αυστραλιανές αρχές να κάνουν το καλύτερο δυνατό ώστε η περιουσία του Πίτερ να πάει στις αδελφές του που είχαν μεγάλη ανάγκη, στη Μικρά Ασία «ως ένδειξη φιλανθρωπίας».

Τον Ιούνιο του 1919 ο Αυστραλιανός στρατός έγραψε γράμμα στον κ. Τζακ Ζέρβο, κάτοικο Σύδνεϋ και του ζήτησε να σκεφτεί την πρόταση του Νίκου.

Δεν γνωρίζουμε ποια ήταν η απάντηση του κ. Ζέρβου σε αυτές τις παρακλήσεις – ή ποια ήταν τελικά η μοίρα των νεαρών κοριτσιών στην Μικρά Ασία.

Αυτό όμως που γνωρίζουμε είναι ότι σύντομα έζησαν τον εφιάλτη του πολέμου με την καταστροφή της Μικράς Ασίας. Ελπίζουμε μόνο ότι κατάφεραν να διαφύγουν με ασφάλεια στην Ελλάδα ή σε κάποιο άλλο μέρος.

Η μοίρα τελικά παίζει περίεργα παιχνίδια... Ο Πίτερ επέστρεψε στη γενέτειρά του όπου άφησε την τελευταία του πνοή, πολύ κοντά στο χωριό όπου ζούσε η οικογένειά του. Μοιραίο καλωσόρισμα και σίγουρα ο τάφος του στο Αρί Μπουρνού είναι δυστυχώς, το πλέον κατάλληλο μέρος.

Το 1920 ο Αυστραλιανός στρατός έστειλε στο Νίκο Ράντο τα μετάλλια του αδελφού του: 1914/15 Star, Βρετανικό Μετάλλιο Πολέμου, και Μετάλλιο Νίκης, «ως αναμνηστικό για τις υπηρεσίες του γενναίου

στρατιώτη No. 170 Πίτερ Ράντος».

** Το κείμενο είναι μετάφραση του αγγλικού κειμένου του Τζιμ Κλάιβεν (Jim Claven), γραμματέα της Επιτροπής Lemnos Gallipoli Commemorative Committee

Στην ιστοσελίδα <http://www.awm.gov.au/education/peter-rados/>

γράφουν για τον Πίτερ Ράντο:

Πίτερ Ράντος ή Παντελής Παναγιωτής όπως ήταν γνωστός στην οικογένειά του, μεγάλωσε στην Αθήνα. Εθελοντής στον ελληνικό στρατό, μετανάστευσε στην Αυστραλία το 1910 και εργαζόταν ως σερβιτόρος στη Δυτική Αυστραλία και στο Σύδνεϋ. Μόλις δύο εβδομάδες μετά το ξέσπασμα του Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου έκανε αίτηση για να καταταγεί στο Αυστραλιανό Στρατό. Ήταν μόλις 23 ετών όταν κατετάγη με τον αριθμό 170 που δείχνει ότι ήταν από τους πρώτους που επιστρατεύτηκαν για τη μάχη. Έφυγε από την Αυστραλία με το 'Ευριπίδης'. Αποβιβάστηκαν στην Αλεξάνδρεια Αιγύπτου, όταν ξέσπασε κακοκαιρία και ανάγκασε το πλοίο να αλλάξει πορεία με αποτέλεσμα τα αυστραλονεαζελανδικά στρατεύματα να μη φτάσουν τελικά στην Γαλλία που ήταν ο αρχικός προορισμός.

Στις 28 Σεπτεμβρίου 1918, τρία χρόνια μετά το θάνατο του Πίτερ, ο Ερυθρός Σταυρός έλαβε γράμμα από το Νίκ Ράντος, αδελφό του Πίτερ που ζούσε στην Αμερική. Έλεγε μεταξύ άλλων ότι δεν είχε νέα του αδελφού του από το 1914, την ημέρα της καταγωγής του και η οικογένειά του αδημονούσε για την τύχη του. Όταν ο Νίκος ενημερώθηκε για το θάνατο του Πίτερ έστειλε κι άλλο γράμμα ζητώντας βοήθεια για τις αδελφές του που ζούσαν στη Μικρά Ασία.

Από τη λίστα επιβατών στο ΗΜΑΣ Ευριπίδης, που απέπλευσε στις 19 Οκτωβρίου 2014 από το Port Macquarie (HMAT Euripides from Port Macquarie on 19th October 1914)

Rados, Peter 170 3 Infantry Battalion (October 1914)

A14 EURIPIDES (1914-54)

Επιβατηγό/φορτηγό πλοίο της εταιρείας Harland & Wolff, Belfast for G Thompson & Co Ltd, Glasgow (Aberdeen Line). Ταχύτης κόμβου: 13. Χωρητικότητα επιβατών: 140 (1η θέση), 334 (2η θέση), 750 (3η θέση). Επίσημη παρουσίαση του καραβιού στις 29 Ιανουαρίου 1914. Ήταν το μεγαλύτερο καράβι της εταιρείας. Παρθενικό ταξίδι από το Λονδίνο (ημέρα αναχώρησης 1η Ιουλίου 1914) και έφτασε στην Βρισβάνη (24 Αυγούστου 1914)

Στις 26 Αυγούστου 1914 δόθηκε εντολή από την Κοινοπολιτεία να μεταφέρει αυστραλιανά στρατεύματα (μέχρι τον Ιούνιο 1917). Επανήλθε στον Βρετανικό κυβερνητικό έλεγχο το 1915 και συνέχισε με ταξίδια Λονδίνο – Αυστραλία. Στην τρίτη θέση επιβιβάζονταν κυρίως στρατεύματα υπό τον έλεγχο της Κοινοπολιτείας.

Ολοκλήρωσε 7 ταξίδια από την Αυστραλία (από τις 24 Σεπτεμβρίου 1914) μέχρι το τελευταίο ταξίδι από το Σύδνεϋ στις 31 Οκτωβρίου 1917.